
Připomínky Univerzity Karlovy k pracovnímu návrhu věcného záměru zákona o vysokých školách

Připomínky Univerzity Karlovy k pracovnímu návrhu věcného záměru zákona o vysokých školách (verze 9.9.2011)

Univerzita Karlova je nadále přesvědčena, že lépe než připravovat nový zákon o vysokých školách by bylo novelizovat stávající předpis. Mimo jiné by se tak předešlo značnému simultánnímu rozkolísání vnitřního prostředí vysokých škol i vnějších podmínek pro jejich činnost.

UK nicméně konstatuje, že předložený věcný záměr zákona je v případě zohlednění níže uvedených výhrad a připomínek materiálem, který je možné akceptovat jako podklad pro přípravu paragrafovaného znění návrhu nového zákona o vysokých školách, jakkoliv je důkladnější oponentura podkladu ztížena jeho značnou, místy až nevhodnou obecností.

Konkrétní výhrady a připomínky:

1. Struktura věcného záměru by měla být formalizována do podoby jednotlivých očíslovaných ustanovení a celý text musí být podroben terminologickému ujednocení.
2. Explicitní zakotvení tvůrčí činnosti (na základě které vysoká škola zpřístupňuje vzdělávání) jako širšího pojmu zahrnujícího i jiné činnosti, než „pouze“ vědecké či umělecké, je poněkud problematické a musí být doprovázeno mnohem přesnějším vymezením a určujícími hledisky pro posuzování kvality těchto činností.
3. I když je problematika zajišťování kvality věnována samostatná část návrhu, nepropracované souvislosti se systémem vnitřního zajišťování kvality jednotlivých vysokých škol (a hodnocením tohoto systému) a spíše vágní pojistky při vnějším hodnocení kvality vzbuzují obavy, že ani připravovaný zákon nevytvoří dostatečné podmínky pro redukci té části stávajícího, zejména neuniverzitního studia, která je vysokoškolským vzděláváním pouze formálně.
4. Vymezení hodnotící organizace, rozsahu hodnotícího oprávnění, vlastního procesu hodnocení (kde nemůže jít o správní řízení), ale i předmětu hodnocení a vztahu tohoto hodnocení a jeho zabezpečení k rozhodování Akreditační komise je nejméně propracovanou a domyšlenou součástí návrhu. Celá tato problematika by měla být předmětem dodatečného samostatného projednání.
5. Značně komplikovaný návrh úpravy funkčních míst docentů a profesorů jen prokazuje absenci skutečně relevantních důvodů pro plné nahrazení dnešních habilitačních a jmenovacích řízení pojetím pracovních míst. Chybějící a neujasněná přechodná ustanovení současně podtrhují obavy ze ztížení možností kariérního růstu stávajících mladých akademických pracovníků. Navíc lze konstatovat, že absolvování doktorského studijního programu není ověřením konat vysokoškolskou výuku (a habilitace tedy nemůže být druhým ověřením).
6. Věcný záměr by měl výslovně zmiňovat záměr umožnit vysokým školám efektivní hlídání kvality činnosti svých zaměstnanců v situaci, kdy implementace evropských norem značně ztížila uzavírání pracovních smluv na dobu určitou. Navíc je třeba s pracovní právní úpravou provázat i disciplinární odpovědnost akademických pracovníků.
7. V případě výzkumných univerzit, jejichž vymezení v části 2a) je zcela odpovídající, je k úvaze zapojení Rady vlády pro výzkum, vývoj a inovace do procesu nominace členů Rady veřejné vysoké školy. Obecně by počet členů Rady vždy měl být stanoven statutem a vždy nikoli nižší než devět (v textu je nelogická formulace).
8. Jakkoliv je použití prvku „volné úvahy ministerstva“ při udělování státního souhlasu se vznikem soukromé vysoké školy zcela na místě, je třeba více specifikovat příslušná hlediska, včetně termínu „udržitelnost“.
9. Při nejasném znění poznámky pod čarou č. 6 je nutné zopakovat nepřipustnost jakéhokoliv zavádění nižšího než bakalářského stupně do systému vysokoškolského vzdělávání.
10. Veřejný zájem zmiňovaný v části 1a) je nepochybně širší - týká se zejména zaručených minimálních standardů kvality vysokoškolského vzdělávání, úrovně vědecké, výzkumné, umělecké a další tvůrčí činnosti vysokých škol a jejich transparentního a věrohodného fungování.
11. Věcný záměr musí každopádně zaručovat alespoň třetinové zastoupení studentů v akademickém senátu vysoké školy bez ohledu na její typ (je vhodné zastoupení určit rozsahově, nikoliv striktně). V předpokládaném případě zákonné možnosti významně vyššího než třetinového (nejvýše polovičního) zastoupení studentů musí mít vysoká škola možnost vnitřním předpisem upravit volební systém jakkoliv dle svého uvážení (při zachování přímých a tajných voleb; jde např. o minimální zastoupení doktorandů).
12. Požadavek organizace fakulty univerzitní vysoké školy podle zásady samosprávy akademické obce fakulty ve statutem svěřených věcech by měl být doprovázen povinností vytvořit na fakultě zastupitelský orgán.
13. Dlouhý magisterský program by měl být postaven jako plnohodnotný, nikoliv výjimečný, studijní program zahrnující první i druhý stupeň vysokoškolského vzdělání najednou a to tam, kde to povaha věci vyžaduje.

14. Problematika školného by měla být upravena tak, aby v případě jeho zavedení umožnila pouze přímé školné hrazené studenty bakalářských a magisterských programů v maximální výši odpovídající spíše úrovni zápisného (tj. max. cca 6 000 Kč ročně) a garantovala, že příspěvek na vzdělávání ze státního rozpočtu nebude krácen.

15. Jakkoliv je problematika fúzí vysokých škol a regulace poboček zmíněna mezi zásadními navrhovanými změnami, vlastní záměr tyto body neobsahuje.

16. V textu je nepřesně používán termín „autonomie vysokých škol“, ve skutečnosti jde u veřejných vysokých škol o samosprávu. V případě soukromých vysokých škol nelze terminologicky hovořit o jejich samosprávném charakteru, ale o samostatnosti jakožto subjektů soukromého práva; u těchto vysokých škol je navíc nedostatečně specifikována předpokládaná zákonná garance role akademické obce.

17. V části 2c) absentuje uložení opatření k nápravě jakožto základní postup při zjištění protiprávního jednání nebo stavu.

18. Vymezení deklaratorní povahy nabytí vysokoškolského vzdělávání je problematické. Při procesu „odnímání“ nejde jen o zrušení osvědčení, ale primárně o autoritativní prohlášení stavu, že dotčená osoba není absolventem.

19. Věcný záměr by měl výslovně zmiňovat záměr umožnit elektronizaci agend vedených vysokou školou v maximální možné míře.

20. Pojem „katedra“ by pravděpodobně nemusel být stejně chráněným pojmem jako pojmy „univerzita“, „fakulta“ apod.

21. V přechodných ustanoveních by se jednoletá lhůta měla vztahovat pouze na povinnost vysoké školy předložit nový statut k registraci.

V Praze dne 21. září 2011

Prof. RNDr. Václav Hampl, DrSc.

rektor